

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: A terrorizmus és az erőszakos radikalizálódás megelőzése

(2008/C 211/17)

Margot WALLSTRÖM, az Európai Bizottság alelnöke 2007. december 17-i keltezésű levelében, az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján feltáró vélemény kidolgozására kérte fel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot:

A terrorizmus és az erőszakos radikalizálódás megelőzése.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció 2008. április 2-én elfogadta a véleményét. (Előadó: Daniel RETUREAU, társelőadó: Miguel Ángel CABRA DE LUNA).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2008. április 22–23-án tartott, 444. plenáris ülésén (az április 22-i ülésnapon) 147 szavazattal, 1 ellenében, 5 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt:

1. Bevezetés

1.1 Az Európai Bizottság vélemény elkészítésére kérte fel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot a terrorizmus megelőzése, és ezen belül különösen az erőszakos radikalizálódás megelőzésével kapcsolatos politikák kérdésében. A tárgyban az Európai Bizottság 2008. júliusában közleményt készül kiadni. A közlemény fő célkitűzése az erőszakos radikalizálódás elleni küzdelemben alkalmazott legjobb gyakorlatok azonosítása a politikák, fellépések és kezdeményezések terén. A jelenlegi tervek szerint a közlemény érinteni fogja többek között a börtönökben és más helyeken – amelyek alkalmasak a toborzásra, illetve ahol kiszolgáltatottak az emberek – tapasztalható erőszakos radikalizálódásnak, az erőszakos radikálisok által terjesztett beszédek és eszmék kezelésének, valamint a civil társadalom bevonásának és megerősítésének témáját.

1.2 A hidegháborút követő, gazdasági globalizáció jellemezte világ nemzetközi erőviszonyai alapvetően átalakultak, ami hatással van olyan globális intézményekre, mint az Egyesült Nemzetek Szervezete, amely újra és újra tanúja annak, hogy szuverenitásukat érvényesítő és magukat a nemzetközi jog hatálya alá helyező új állami entitások jelennek meg, és ezeket el is ismeri.

1.3 Ezenfelül az új országok közül néhányban konfliktusok alakultak ki, és e területek egyes részeit továbbra is fegyveres mozgalmak tartják megszállva. Az emberi jogokat ezeken a területeken gyakran lábbal tiporják.

1.4 A nem megfelelően ellenőrzött, vagy ellenőrizetlen területek vagy területrészek menedékkül szolgálnak a főbb terrorista-csoportok vezetőinek, akik elsősorban ott vetik meg a lábukat, ahol a jogállam és a szabadságjogok már nem léteznek.

1.5 A klasszikus háború alkalmazása bizonyos mértékben eredménytelennek bizonyult a kiterjedt, többféle formában megnyilvánuló, szétszórt struktúrájú fenyegetéssel szemben, amely a fundamentalizmus, valamint az antidemokratikus politikai ideológia szintjén manipulálja a politikai erőszakot alkalmazni kész szervezeteket és informális csoportokat.

1.6 A palesztin helyzet és a világ más fegyveres konfliktusai békés rendezésének hiánya szintén a szélsőséges eszméknek és a nemzetközi terrorista cselekedeteknek kedvező politikai tényezők a világban, de meg kell jegyezni, hogy a terrorista akciók nagy többségére a belső konfliktusok keretében kerül sor.

1.7 Minden bizonnyal nem történt elég erőfeszítés azon tagtoborzási indítékok és módszerek tanulmányozására, amelyek – mint 2001. szeptember 11-én – képesek vezető tisztviselőket, mérnököket, értelmiségieket olyan összehangolt öngyilkos merényletek tervezőivé és végrehajtóivá változtatni, amelyek szervezettsége magas szintű eltökéltségről és intelligenciáról, valamint a demokratikus társadalmakba való behatolási képességről árulkodik. A szóban forgó ideológiai és pszichológiai indítékok lehető legalaposabb megértése – a nélkülözhetetlen geopolitikai elemzéseken, és a felderítés és információcsere minden eszközének alkalmazásán kívül – elengedhetetlen ahhoz, hogy megfelelő és azonos szintű ellenstratégiát lehessen kidolgozni.

1.8 A nemzetállamok válsága mellett – a kommunikációs eszközök és az egész világra kiterjedő folyamatok olyan globális világot teremtettek, amelyben számos kérdést nem lehet egyedül nemzeti szinten megoldani – válságba került a nemzetközi jog is, amely elrettentő hatású ellenőrzési eszközökkel nem, a cselekvéshez megfelelő jogi eszközökkel pedig még kevésbé rendelkezik. Egyedül az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsa rendelkezik elegendő hatáskörrel, amelyet viszont öt állam vétőjoga gyengít.

1.9 Mindazonáltal egy többoldalú, következetes és megújított rendszer kedvezőbb feltételek mellett nézhetne szembe a globális, éghajlati, gazdasági és társadalmi problémákkal. A nemzetközi terrorizmus ellen hatékonyabban lehetne küzdeni egy többoldalú, a kormányok, nemzetközi ügynökségek (Interpol) közötti koordinációt és együttműködést biztosító keretben, a demokrácia és az eljárási jogok, valamint a szabadságjogok védelme területén továbbra is éber nem kormányzati szervezetek részvételével.

2. Az Európára háruló feladatok és a folyamatban vagy előkészületben lévő intézkedések

2.1 A terrorizmus elleni uniós szintű hatékony küzdelemhez a tagállamoknak el kellett fogadniuk a terrorizmus mint bűncselekmény közös meghatározását, valamint közelíteni kellett egymáshoz büntetőjogukat a büntethetőségi okok és a büntető rendelkezések területén. Ez a folyamat, valamint az európai elfogatóparancs elfogadása gyorsan végbement, és a Tanács az évek során – főként a 90-es évektől – kerethatározatokat fogadott el ez ügyben.

2.2 Az Amerikai Egyesült Államok elleni, 2001. szeptember 11-i gyilkos merényletek óta a nélkülözhetetlen koordináció mind nemzetközi, mind európai és közösségi szinten megvalósult, a következő szereplők részvételével: az Egyesült Nemzetek Szervezetének Biztonsági Tanácsa, kapcsolatban az Interpollal, a NATO (a katonai műveletekért felelős), az Európa Tanács – különösen a terrorizmus elleni küzdelemről szóló európai egyezmény tartozik ide, az EBESZ, és végül az Európai Unió, illetve az EUROPOL. Együttműködés alakult ki az Amerikai Egyesült Államokkal, a Maghreb-országokkal és az Afrikai Unióval, valamint bizonyos államoknak katonai, rendőrségi és pénzügyi téren alkalmi segítséget nyújtó műveleteken keresztül.

2.3 Egyetértés alakult ki mind a közösségi intézményekben, mind a tagállamokban a politikai vezetők és a polgárok többsége szintjén a terrorizmus definíciójával, és azokkal a legális vagy illegális tevékenységekkel kapcsolatban, amelyekre ez a meghatározás nem terjed ki. A fenyegetésre és annak fejleményeire kell ugyanis összpontosítani tudni, hogy az erőfeszítések ne forgácsolódjanak szét, és hogy az egyéni és kollektív jogokat, valamint szabadságjogokat ne korlátozzák fölöslegesen.

2.4 Ugyanakkor bizonyos afrikai és különösen közel-keleti – tekintélyuralmi elven működő kormányzattal rendelkező – országban az a tendencia észlelhető, hogy a politikai ellenzék minden formája ellen úgy küzdenek, hogy azt a terrorizmus elleni harcnak minősítik. Erre oda kell figyelnie az Uniónak és tagállamainak, amelyek ezen országok némelyikének vezetőivel gazdasági, politikai kapcsolatban vannak, valamint katonai együttműködést folytatnak, és befolyásukat fel kellene használniuk e visszaélések visszaszorítására.

2.5 Nemzetközi téren az a tűnik a legnehezebbnek, hogy megfelelő választ lehessen adni azokra a fenyegetésekre, amelyek továbbra is fennállnak szerte a világon a különféle terroristaszervezetek részéről követségek, vagy különböző „célpontok”, kiváltképp a civil lakosság ellen. Földrajzi okokból Európa továbbra is a terrorista merényletek által leginkább fenyegetett terület marad.

2.6 A terrorista cselekmények célja, hogy félelmet és bizonytalanságot keltsenek, és megrendítsék a demokratikus intézményeket. Fontos tehát, hogy ne essünk bele abba a csapdába, hogy az emberi jogokat és a polgári szabadságjogokat a biztonságra hivatkozva indokolatlanul korlátozzuk. A leginkább fenyegetett országokban évek óta változó mértékű kivételes helyzet van érvényben, bizonyos intézkedések pedig túlléphetik a szükségesség és irányíthatóság határát – például a tengeren túlrá utazók személyes adatait illetően, a túl sok adat bekérése és túl hosszú ideig való tárolása által.

2.7 A hálózatok megfigyelése, a nyilvánosság számára hozzáférhető köz- és magánterületek általánossá vált videokamerás megfigyelése, a határellenőrzési politika, a tüntetések felügyelete, az utasok repülőtereken történő alapos átvizsgálása – amennyiben túlzásba viszik ezeket – sértheti a magánéletet, a mozgásszabadságot, általánosanabb értelemben pedig a polgári szabadságjogok összességét. Ez hatással lehet a terrorizmus elleni politikák polgárok általi támogatására is, mivel ezek az intézkedések olyan látszatot kelthetnek, hogy elsősorban a polgárok ellen irányulnak.

2.8 A polgárok életébe való betolakodás, a megerősített ellenőrzések azt a (korábban már részletesen kifejtett) veszélyt is

magukban hordozzák, hogy megsokszorozzák bizonyos célba vett „látható kisebbségek” ellenőrzését, amelyek ezáltal egyre inkább megbélyegezve, és etnikai vagy faji megkülönböztetés áldozatainak érzik magukat. A toleranciaszintet már bőven meghaladták, ami hozzájárul egy bizonyos „erőszakos radikalizálódáshoz” konfliktushelyzetekben, a rendőri vagy katonai erők és néhány városi gettó területén élő fiatalok közötti összececpások során – ilyenkor tanúi lehetünk épületek, valamint köz- és magánjavak elpusztításának is.

2.9 Ugyanakkor, amennyiben ezeket a városi erőszakos megnyilvánulásokat az „erőszakhoz vezető radikalizálódás” – amelyet a terrorizmus előzményének, mi több magának a terrorizmus egy formájának tartanak – fogalma alá soroljuk, ez ahhoz vezethet, hogy a terrorista bűncselekmény, vagy az arra tett kísérlet, valamint a bűnpártolás fogalmát túl tágan határozzuk meg, és ezt az erőszak olyan különböző formáira kiterjesztjük, amelyek súlyosságuk ellenére nem szükségszerűen terrorista bűncselekmény végrehajtásának szándékából fakadtak, még ha ez az erőszak jelentős tárgyi rombolást, és néhány esetben súlyos testi sértést idézett is elő.

2.10 A bűncselekmény, vagy az arra tett kísérlet indítéka lényeges ahhoz, hogy azt terrorista cselekedetté lehessen minősíteni.

2.11 A terrorista mozgalmak kontinensünkön a közel-múltban jelentek meg, és még napjainkban is tevékenykednek. A politikai erőszaknak nincs igazolható indítéka a demokratikus államokban, ahol lehetőség van politikai pártok létrehozására, valamint rendszeres és igazságos választásokon való részvételle a kormányzat valamennyi – helyi, nemzeti és esetünkben az európai parlamenti képviselőken keresztül európai – szintjén.

3. Általános megjegyzések

3.1 Ha a terrorizmus definíciójáról egyetértés is született, néhány új fogalom, például az „erőszakos radikalizálódás”, amely az Európai Bizottság 2002. évi meghatározása szerint „azt a jelenséget takarja, amikor bizonyos véleményeket, nézeteket és gondolatokat képviselő bizonyos személyek a 2002. évi kerethatározat 1. cikkének meghatározása alapján terrorcselekményeknek minősülő cselekményeket követhetnek el”, problémát okozhat.

3.2 Ezt a tényt hangsúlyozta a Burgess-jelentés az Európai Parlamentben, az „erőszakos radikalizálódás” új koncepciójának vonatkozásában – a terrorizmus támogatásával és új tagok toborzásának összefüggésében; a legnagyobb kihívást az erőszakos radikalizálódás meghatározása és megelőzése során eszerint is az indíték kérdése jelenti. Hasonlóképpen a radikalizálódás gyakran olyan folyamat, amely időben – akár évekre – elhúzódhat, ezzel pedig időt teremt a párbeszédre, az oktatási és tájékoztatási eljárásokra, valamint más megelőző intézkedések bevezetésére.

3.3 A terrorizmus a politikai életnek már régi velejárója, amely napjainkban él a globális kommunikáció eszközeivel, az adóparadicsomok, a gyenge kormányzattal rendelkező országok – vagy amelyek állami gépezete összeomlott – nyújtotta lehetőségekkel támaszpontok és kiképző táborok létesítéséhez. Ugyanakkor inkább egy körvonalazhatatlan jelenséggel, mintsem egy egységes és strukturált nemzetközi hálózattal van dolgunk.

3.4 Hatásának legújabb dimenziója minden bizonnyal az azonnal reagáló és globális médiában rejlik, amelyek részletesen és szemléletesen képekben, olykor pedig szinte élőben tudósítanak olyan merényletekről, amelyeknek visszhangja páratlan a történelemben. A sajtószabadság nem teszi lehetővé e szenzációhajhászás mérséklését – ez pedig jelentősen felerősíti a polgári lakosság félelmét és bizonytalanságérzetét, valamint biztosítja a terrorista támadások sajtónyilvánosságát.

3.5 Az internet kommunikációs eszköz, felhasználják olyan ideológiák terjesztésére, amelyek éltetik az erőszakot, és támogatókat, sőt az öngyilkos merényletekhez jelölteket toboroznak. Segítségével a merényletek végrehajtói és vezetőik kommunikálhatnak egymással, továbbá hogy olyan technikákat terjeszthetnek, mint például a házi készítésű bombák gyártása.

3.6 Ugyanakkor a terrorizmust dicsőítő internetes oldalak felkutatásán túl nehéz lesz bizonyos csoportok között az információcserét ellenőrizni, figyelembe véve azokat a jelenlegi technológiákat, amelyekkel információt kódolnak, és az írásbeli vagy szóbeli kódolt információt dekódolják.

3.7 Az EGSZB ezért kétségeinek ad hangot az internetnek és a magánszemélyek kommunikációjának megfigyelését célzó – az elfogadás folyamatában lévő – megerősített intézkedések előrelátható hatékonyságával kapcsolatban.

3.8 Azzal kapcsolatban is lehetnek kétségeink, hogy a személyazonosság ellenőrzése, a poggyászok vagy gépjárművek átkutatása a közúti határátkelőhelyeken, repülőtereken, kikötőkben, és ritkábban közúti, illetve vasútállomásokon valóban megakadályozzák-e a terroristák mozgását, még ha a személyazonosító iratok biztonságossá tétele jó védelmet nyújt is a hamis személyazonosító dokumentumok ellen. Bár ezek az intézkedések bizonyos mértékben tényleg megnehezítik a bűnözők mozgását általában, valamennyi polgár számára nehézségeket okoznak, és fokozatosan afelé tendálnak, hogy feltérképezzék a személyek mozgását, ha figyelembe vesszük a videós megfigyelő rendszereket, a privát biztonsági őreket, a magán- és közintézményekben az elektronikus belépőkártyákat, a mobiltelefonos beszélgetéseket, és a személyek helyét valós időben meghatározó más eszközök elterjedését is. Ezek az eszközök azonban nem akadályozzák meg az öngyilkos kommandók akcióit. A rendőrállam érzete alakul ki, ha nem teszünk demokratikus lépéseket annak kimutatása érdekében, hogy e technológiák felhasználása nem haladja meg a cél megvalósításához szigorúan szükséges mértéket. A felügyelők felügyeletével foglalkozó nemzeti szervek, valamint egy e területtel és a feltételezett terroristák adatainak figyelemmel kíséréssel foglalkozó európai csoport létrehozása megoldást jelenthet.

3.9 Elviekben az illegális pénzmozgások felügyelete nem igazán gátolja a polgárok mindennapi életét, és elősegíti az – ugyancsak illegális tőke felhalmozását lehetővé tevő – illegális gyakorlatok (ember-, fegyver- és kábítószer-kereskedelem stb.) felügyeletét, ami egyrészt a terrorista erőszak elkövetésére szánt eszközök célba érési idejének lassításához, másrészt pedig a terrorista erőszak táptalajának jobb megismeréséhez járul

hozzá⁽¹⁾. Ám nagyon nehéz megakadályozni a készpénzes átutalásokat, vagy azokat, amelyek esetében az egyik országban elhelyezett összeget egy másik országban lévő közvetítő veszi fel, továbbá a kódolt leveleken vagy üzeneteken keresztül folytatott vagy megerősített műveleteket. Mindenekelőtt a – terrorista csoportokkal rejtett kapcsolatban lévő – jótékonyági és humanitárius szervezeteknek való pénzgyűjtés szintjén kell hatékony felügyeletet és nyomozást folytatni. Ugyanakkor nem kellene minden nem kormányzati szervezetet megfigyelni, vagy a humanitárius, vagy szolidáris tevékenységüket és az adománygyűjtést nehezíteni az általános gyanakvással teli hangulatban, amely feszélyezi a polgárokat, és bonyolulttá teszi szervezeteik akcióit, olykor olyan mértékben, hogy programjaik rendes lebonyolítását akadályozza.

3.10 A rendőri szervek és a hírszerző ügynökségek közötti adatcserék különösen érzékeny információkat érintenek – például a fotók, a név, a cím, az ujjlenyomat és a genetikai ujjlenyomat, a különböző szervezetekhez való hozzátartozás –, és a bizonytalanság továbbra is megmarad a magánélet védelmének valós garantálásával szemben, és a VIS és SIS rendszerekbe, rendőrségi jegyzőkönyvekbe, a különféle nyilvántartásokba való bejegyzési és alkalmazási hibákkal szemben, valamint a nyilvántartott személyeknek az adatok javítása érdekében való fellépési lehetőségével kapcsolatosan.

3.11 Végeredményben Európa hozzájárulását a harmonizáció, az együttműködés, a tapasztalatok terjesztése jelenti, amelyeket ugyan tökéletesíteni kell még, a túlszabályozást és a rendkívüli intézkedéseket elkerülve, mialatt a szervezett, vagy a pénzügyi bűnözés elleni létező jogszabályok és szervek hatáskörét ki lehet terjeszteni a terrorizmus visszaszorítására.

3.12 Számos szakirodalmi adat igazolja, hogy általában még a leggyengébb vagy közepes szintű kivételes állapot is elősegíti a polgári szabadságjogok korlátozását, a jogállam garanciáinak a csorbítását, valamint a külföldiekkel, a legális és illegális bevándorlókkal, valamint a menedékkérel kérőkkel szembeni gyanakvást. Ez a legtöbb tagállamban tapasztalható. A rasszizmus és idegengyűlölet légköre kezd elterjedni, és szóban, valamint példával elől járva szembe kellene szállni ezzel a növekvő tendenciával.

3.13 A tagállamok, az Unió intézményei, az Europol, az Eurojust stb. szerepe jól körülhatárolt, de mindenekelőtt a hírszerzési ügynökségek és nyomozások szintjén való együttműködés gyakorlati jellege az, ami folyamatos tökéletesítést igényel.

3.14 Márpedig a radikális erőszak és a terrorizmus megelőzéséhez a háttér és az ideológia ismerete szükséges, ez előnyös alapnak bizonyul, és képes megszüntetni a befogadott, de nem ellenőrzött információkat.

⁽¹⁾ Az EGSZB 2005. május 11-i véleménye a következő tárgyban: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelv a pénzügyi rendszerek pénzmosás, valamint terroristák finanszírozása céljára való felhasználásának megelőzéséről”, előadó: John SIMPSON (HL C 267., 2005.10.27.), 3.1.8. és 3.2.1. pont.

3.15 A küzdelem megszervezésére csak hosszú távon kerülhet sor, mert a demokráciának és a polgári szabadságjogok tiszteletben tartásának újból meg kell erősödnie, vagy gyökeret kell verni a gyengébb vagy olyan államokban, amelyek nem felügyelik területük egészét, illetve az önkényuralmi elven működő államban vagy a diktatúrákban.

3.16 Az EGSZB úgy ítéli meg, hogy a hírszerzési ügynökségek és a rendőrségi nyomozások általában diszkrét akciói során nem kell szükségszerűen szisztematikus titoktartási politikát folytatni a polgárokkal és képviselőkkel szemben mind nemzeti, mind európai szinten. Fontos, hogy a polgárok részvételét támogató tájékoztatást, valamint demokratikus ellenőrzést meg lehessen valósítani a kontextustól függetlenül, megtalálva az erre megfelelő formákat, különösen a jogállamiságtól való mindenféle eltérés megakadályozása érdekében.

4. A civil társadalom szerepe a terrorizmus és az erőszakhoz vezető radikalizálódás megelőzésében

4.1 A civil társadalom legfontosabb feladatai

4.1.1 A civil társadalom a nemzetközi terrorizmus legfőbb áldozata (legyen szó akár szélsőséges nacionalizmus szülte vagy vallási fundamentalizmus eszközeként véghez vitt terrorcselekményekről, vagy egyszerűen öncélú erőszakról). Ellene irányul a kollektív és válogatás nélküli büntetést célzó terrorizmus, amely általános félelmet kíván kelteni, és el akarja érni, hogy az állam fejet hajtson a követelése előtt. A civil társadalomnak ugyanakkor, amint az EGSZB már kifejtette *A civil társadalom részvétele a szervezett bűnözés és a terrorizmus elleni küzdelemben* (?), c. véleményében, mindenképpen főszerepet kell játszania a fenyegetések elleni stratégiákban, mind a legnyilvánvalóbb hatások, mind pedig kiváltó okok elleni fellépési mechanizmusok tekintetében, szem előtt tartva, hogy elsődleges feladata a terrorizmus következményeit elszenvedő áldozatok támogatása.

4.1.2 Bár a terrorista fenyegetés legnyilvánvalóbb tünetei és hatásai elleni küzdelemben a főszerepet – különösen a biztonság, a védelem, az igazságügy és a finanszírozás területén (a terrorcselekmények megelőzése, a terrorista csoportok üldözése és feloszlata, a terrorcselekményekért felelős személyek letartóztatása, bíróság elé állítása és elítélése, a finanszírozási csatornák elzárása stb.) – az állami hatóságok és az Európai Unió (EU) intézményei játsszák, a civil társadalomnak is alapvető feladatai vannak ezen a területen, amelyek a következőképpen foglalhatók össze:

4.1.2.1 Éberan őrködjék afelett, hogy a terrorizmus elleni küzdelem soha ne lépje át a jogállamiság határait, és hogy az emberi jogok, valamint a nyitott és demokratikus társadalmak alapját képező értékek, elvek és szabadságjogok ne sérüljenek.

4.1.2.2 Működjenek együtt a közösségi és minden szintű tagállami hatóságokkal a terroristaszervezetekhez kapcsolódó tevékenységek és szereplők azonosításában (e téren különösen fontos a pénzügyi intézetek és a távközlési szolgáltatók munkája). Ennek az együttműködésnek azon kell alapulnia, hogy az összes fél kölcsönösen vállalja, hogy a közös cél: a terrorizmus felszámolása érdekében megosztja a birtokában lévő információkat, eszközöket és erőforrásokat.

4.1.2.3 Hozzon létre kommunikációs csatornákat a terrorista csoportokkal összefüggésbe hozható közösségek vezetőivel és

köszereplőivel folytatandó párbeszédhez annak érdekében, hogy közösen ítélik el és nyilvánítsák illegitimnek az erőszakos szóbeli megnyilvánulásokat és cselekedeteket.

4.1.2.4 A különféle társadalmi szereplőkkel, a nemzeti és közösségi hatóságokkal cseréljék ki azokat a tapasztalatokat és gyakorlatokat, amelyek a kirekesztés vagy az erőszakhoz vezető radikalizálódás veszélyének kitett egyének és csoportok elszigetelését és ellenőrzését célozzák, mindig kiemelt figyelmet fordítva az alapvető jogok és szabadságjogok garantálására, és a jogállamiság normáinak szigorú tiszteletben tartására.

4.1.2.5 Saját (integrációs folyamatokkal, valamint az e kérdésben különösen fontos csoportok nézeteivel, cselekedeteivel és működésével kapcsolatos) megközelítéseivel járuljon hozzá a fenyegetéssel való szembenézés terén főszerepet játszó rendfenntartó, biztonsági és hírszerzési erők munkatársainak szervezett képzési programokhoz.

4.1.2.6 Indítson kísérleti projekteket, amelyek azokra a helyekre összpontosítanak, ahol a legvalószínűbb az elidegenedés, a radikalizálódás és a toborzás (börtönök, imahelyek, iskolák, külvárosi negyedek, nyilvános telefonálást lehetővé tevő üzletek és távközlési létesítmények stb.), és céljuk az egyének vagy csoportok társadalmi helyzet, nemi vagy etnikai hovatartozás vagy vallás alapján történő kirekesztésének, radikalizálódásának és démonizálásának megakadályozása.

4.2 Az integráció mint megelőzési módszer. Konkrét javaslatok

4.2.1 A civil társadalom a legfontosabb szerepet az erőszakos terrorcselekmények hátterében meghúzódó okok feltárása terén játszhatja. Úgy véljük, hogy – bár a megnevezett lehetséges okok egyike sem indokolhat semmilyen erőszakos cselekedetet – a terroristává válás számos esetben igenis betudható elidegenedési, radikalizálódási és toborzási folyamatok betetőzésének, amelyek az egyazon területen élő csoportok között minden téren meglévő egyenlőtlenségekben, a (társadalmi, politikai vagy gazdasági) kirekesztésben és diszkriminációban és a különböző személyek cselekedeteinek kettős mércével történő elbírálásában gyökereznek. Az integráció tehát központi eleme minden, lehetőleg a megelőzést célzó, átfogó stratégiának, amely az alábbiakat célozza:

4.2.2 olyan formális és informális oktatási rendszerek előmozdítása, amelyek célja a negatív sztereotípiák lebontása, valamint a tolerancia és az elsősorban az emberi jogokra épülő közös értékek alapján történő egymás mellett élés előmozdítása (ehhez többek között felül kell vizsgálni a jelenlegi tankönyveket azzal a szándékkal, hogy átfogalmazzák az esetlegesen konfliktust szülő sztereotípiákat úgy, hogy azok a toleranciát és a multikulturális oktatást szolgálják);

4.2.3 a különböző médiumok kötelezettségvállalása (például magatartási kódexek révén) arra, hogy nem közvetítenek a kirekesztést, a rasszizmust és az idegengyűlöletet tápláló megnyilatkozásokat és nézeteket. A sajtó- és szólásszabadság feltétlen tiszteletben tartása mellett az olyan médiatermékeket és állásponthoz kell támogatni, amelyek a történelem során közös értékeket, valamint a globalizált világ kulturális gazdagságának előnyeit közvetítik;

(?) Az EGSZB 2006. szeptember 13-i véleménye: *A civil társadalom részvétele a szervezett bűnözés és a terrorizmus elleni küzdelemben*, előadók: José Isaías RODRÍGUEZ GARCÍA CARO, Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS, Miguel Ángel CABRA DE LUNA (HL C 318., 2006.12.23.) 13. pont.

4.2.4 lakossági kampányok révén olyan befogadó üzenetek és nézetek közvetítése, amelyek segítenek a téves fogalmak, illetve a nem megfelelő képek tisztázásában és felváltásában (pl. „iszlám terrorizmus” helyett „nemzetközi terrorizmus”, „asszimiláció” helyett „integráció”, illetve „bevándorlók” helyett „állampolgárok”), amelyek erősítik a megosztottságot és a konfliktusokat;

4.2.5 hozzájárulás annak tudatosításához, hogy a multikulturális társadalmakban való együttélésnek elsősorban az emberi jogokon kell alapulnia. Ezzel kapcsolatban a szervezett civil társadalomnak fontos szerepet kell játszania egy olyan társadalom kialakítását célzó törekvésekben, amelynek minden tagja ugyanazon (szociális, politikai és gazdasági) jogokkal és ugyanazon kötelezettségekkel rendelkezik;

4.2.6 olyan társadalmi fórumok létrehozásának előmozdítása, amelyekben részt vesznek az egyes országok területén élő különböző közösségek szereplői, és amelyek a befogadást és az ellentétek békés feloldását célzó mechanizmusok bevezetését szorgalmazzák;

4.2.7 az Unió területén élő más közösségeket képviselő vezetők és civil szervezetek azonosítása és támogatása, amelyek kiemelt partnerek lehetnek a más kulturális háttérrel rendelkező emberek integrálásában. Ennek központi célkitűzése a párbeszédre és együttműködésre való törekvés annak érdekében, hogy e közösségek egyes tagjainak esetleges elidegenedéséhez és radikalizálódásához vezető okokat megszüntessék;

4.2.8 a társadalmi integrációra és a munkahelyteremtésre irányuló konkrét programok kidolgozása, amelyek célja a terrorista eszmékkel és cselekményekkel potenciálisan szimpatizáló személyek radikalizálódásának megelőzése a toborzásra rendszeresen felhasznált helyeken (börtönök, imahelyek stb.);

4.2.9 a decentralizált együttműködés ebből a nézőpontból történő megközelítése mind nemzeti, mind közösségi szinten (kihasználva a már meglévő kereteket, például az euro-mediterrán partnerség, az európai szomszédsági politika vagy az AKCS-országokkal fenntartott kapcsolatok kereteit). Ehhez a tagállamok és az EU fejlesztési együttműködési politikáiban rejlő óriási lehetőségeket kihasználva együttműködési projekteket kell kezdeményezni azokkal a helyi szereplőkkel, akik még ha vallási vagy nemzeti alapokra helyezkednek is, határozottan elutasítják az erőszakot mint cselekvési módot;

4.2.10 az Unión belül és a harmadik országokkal fenntartott kapcsolatok keretében a tanárok, diákok, újságírók, munkaadói és munkavállalói szervezeti tagok, emberi jogi aktivisták, nem kormányzati szervezetek tagjai stb. részére szervezett csereprogramok számának és költségvetésének jelentős növelése – mindkét esetben különös figyelmet kell szentelni a nemek közötti egyenlőség javításának. A személyes ismeretségnek, valamint a tapasztalatok és nézetek cseréjének kiemelt szerepe van a negatív sztereotípiák lebontásában és a közös jövő építésében a multikulturalizmus évszázadának nevezett XXI. században ⁽³⁾. Ezzel összefüggésben különösen hasznos lehet az EGSZB tevékenységének

⁽³⁾ Az EGSZB 2006. április 20-i véleménye a következő tárgyban: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a Kultúrák közötti párbeszéd európai évről – 2008”, előadó: CSER Ágnes (HL C 185., 2006.8.8.).

kiaknázása és megerősítése abból a célból, hogy az Unión kívüli szervezetekkel fenntartott aktív kapcsolattartási és együttműködési csatornái révén feltárja az egyes személyek vagy csoportok radikalizálódásának megelőzésére irányuló új cselekvési formákat;

4.2.11 az egész (helyi és bevándorolt) lakosság részvételével működő fórumok kialakulásának és konszolidációjának előmozdítása, amelyek nemzeti vagy vallási hovatartozás helyett polgári képviselőten alapulnak;

4.2.12 az Unióban és az e kérdés szempontjából különösen fontos országokban működő szakértői központok és intézetek kutatómunkájának és a köztük lévő együttműködésnek az ösztönzése. Különösen fontos az olyan projektek és tanulmányok támogatása, amelyek célja egyrészt azon folyamatok jobb megismerése, amelyek elidegenedéshez, toborzáshoz és erőszakos radikalizálódáshoz vezethetnek, másrészt a különböző tényezők közötti kapcsolatok feltárása;

4.3 Az áldozatok támogatása

4.3.1 Végül, de nem utolsósorban a terrorcselekmények közvetlen áldozatainak támogatását úgy kell tekinteni, mint az átfogó megközelítés azon alapvető elemét, melynek révén a civil társadalom kivieszi a részét a terrorista fenyegetés elleni küzdelemből. Annak érdekében, hogy az áldozatokról ne feledkezzünk meg, és ne rekesszék ki őket a társadalomból, az alábbi feladatok élveznek prioritást:

4.3.2 küzdelem az országhatárokon belül és azokon kívül elkövetett terrorcselekmények áldozatai összes jogának (köztük a megfelelő anyagi kártérítéshez való jog) elismeréséért;

4.3.3 szociális (fizikai, pszichikai és anyagi) segítségnyújtási mechanizmusok létrehozása, amelyek segítenek a trauma feldolgozásában, és elejét veszik a démonizáló, vagy nyíltan rasszista, illetve idegengyűlölő megnyilatkozásoknak;

4.3.4 annak elérése, hogy az érintett tagállami kormányok és az Unió politikailag elkötelezzék magukat annak érdekében, hogy közösen elfogadott alapok mentén elismerjék ezeket az embereket, valamint segítséget és védelmet nyújtsanak nekik.

4.4 A személyek mint a biztonság és a megelőzés elsődleges alanyai: kiegészítő politikák

4.4.1 Alapvetően ha abból indulunk ki, hogy az emberek jelentik az államok – és továbbmenve: az EU – fő értékét, az ő biztonságuk, a béketeremtés és az erőszakos konfliktusok megelőzése érdekében ajánlott:

4.4.2 többdimenziós stratégiák és erőfeszítések kidolgozása az egyazon területen élők megfelelő jólétének és biztonságának garantálása érdekében, nem megfelelő szomszédokról sem, hiszen az ő fejlődésük és biztonságuk előmozdítása egyben saját fejlődésünk és biztonságunk garanciája;

4.4.3 a csoportok és az országok közötti egyenlőtlenségek csökkentése, majd felszámolása mint az általános biztonság előmozdításának legfőbb módja. Az egymás mellett élés és a terrorfenyegetés csökkentése ismét csak az emberi jogok szigorú tiszteletben tartásán és a demokratikus környezet megerősítésén alapul, biztosítva a szabad vallásgyakorlást a közügyek szétválasztása keretében. Ezzel együtt jár a törvény peremén levő szociális terek elutasítása (bizonytalan jogi szituációk vagy e szempontból elfogadhatatlan szokásokon alapuló gettók);

4.4.4 annak megértése, hogy a biztonság nem teremthető meg a szabadság, valamint a nyitott és demokratikus társadalmakat meghatározó jogok megnyirbálása árán, sem pedig a terroristák eszközeit idéző terrorizmusellenes intézkedések és módszerek alkalmazása árán;

4.4.5 annak elismerése, hogy a terrorizmus elleni küzdelem által megkövetelt – szükségszerűen multidiszciplináris, többdimenziós és hosszú távú – megközelítés csak akkor hozhat gyümölcsöket, ha erre a célra megfelelő pénzügyi források állnak rendelkezésre, amelyekhez mind a tagállami, mind a közösségi szereplők hozzájárulnak.

4.5 Köz-magán társulások

4.5.1 A terrorfenyegetés az élet minden területén, mindig és mindenhol jelen van. A következményei mindenkit sújtanak, arculata és eszközei pedig állandóan változnak. Emiatt – hozzátevé, hogy úgy tűnik, mind ez idáig nem sikerült megfelelő stratégiát kidolgozni a leküzdésére – folyamatosan felül kell vizsgálni az elemzéseket, értékeléseket és az ellene való fellépéshez alkalmazott módszereket. Ebben a kormányoktól és a közösségi szervektől kezdve az egész civil társadalomig mindenkinek részt

kell vennie. Ennek során magától értetődően fel kell tárnai, hogy a hatóságok és a magánszféra miként tud együttműködni a közös cél: az általános jólét és biztonság érdekében, anélkül hogy ezáltal utat nyitnánk a biztonság és a védelem kontraproduktív privatizálása előtt (*). Ennek érdekében a legfontosabb feladatok a következők:

4.5.2 össze kell állítani egy fogalomtárat, amely a különböző helyeken, különböző szereplők által elvégzendő munka irányait meghatározó fogalmak egységes értelmezését szolgálja mind a szavak, mind a tettek szintjén;

4.5.3 minden szinten és minden formában biztosítani kell a terrorizmus elleni küzdelemre irányuló stratégia demokratikus kontrollját;

4.5.4 tudomásul kell venni, hogy a tagállami külpolitikák – közösségi szinten pedig a KKBP/EBVP –, valamint a nemzeti és közösségi fejlesztési együttműködési politikák fontos szerepet játszanak a terrorcselekmények és a potenciális terroristák radikalizálódásának megelőzésében;

4.5.5 elengedhetetlen, hogy az ebben a véleményben megnevezett összes program és fellépés hosszú távon megfelelő finanszírozást kapjon;

4.5.6 meg kell nyitni, illetve fenn kell tartani a szociális, politikai és gazdasági szereplőkkel és szervezetekkel folytatott párbeszéd csatornáit, mind az Unión belül, mind azon kívül, annak tudatában, hogy az EU egyedül képtelen garantálni a fenyegetés elleni sikeres küzdelmet, és hogy az erőfeszítések egységes és tartós elképzelések és stratégiák kidolgozása érdekében történő összehangolása milyen előnyökkel járhat.

Kelt Brüsszelben, 2008. április 22-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Dimitris DIMITRIADIS

(*) Az EGSZB 2006. szeptember 13-i, A civil társadalom részvétele a szervezett bűnözés és a terrorizmus elleni küzdelemben c. feltáró véleményének 13. pontjában foglaltakkal összhangban; előadók: José Isaias RODRÍGUEZ GARCÍA CARO, Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS, Miguel Ángel CABRA DE LUNA (HLC 318., 2006.12.23.).